

Feminisme en theologie (1979-1980)

Sieth Delhaas

Gespreksavond Gereformeerde kerk - Winterswijk, 1979/1980

Inleiding

“En de getuigen van Jezus beleefden zijn optreden opnieuw, als een bevrijding voor de lijdenden, de lammen en blinden, de armen en de bezetenen, de vrouwen en de onreinen, de tollenaars en de geïsoleerden. God nam opnieuw een initiatief. Hij zag om naar zijn mensen in nood in fysiek, psychisch en sociaal lijden.”

(Uit: “Leven en Lijden” Gezinsweekboekje ‘79).

Als dit citaat een taalles betrof en de vraag luidde: wat hoort er in dit rijtje niet thuis zouden heel wat (kerk)mensen antwoorden: vrouwen.

Horen vrouwen tot de lijdenden? De meeste mannen vinden van niet. En de meeste vrouwen zelf ook. Want als de meeste vrouwen zich wel tot de lijdenden zouden hebben gerekend, zouden ze zichzelf al lang hebben bevrijd. ‘Zichzelf bevrijden’ en de eerste zin uit het citaat ‘Jezus optreden als bevrijding...’ lijken met elkaar in tegenspraak. Jezus bevrijdend werk betekent voor ons niet passief afwachten. Wel daadwerkelijk meewerken.

En in dit geval zal het van de vrouwen zelf moeten komen..

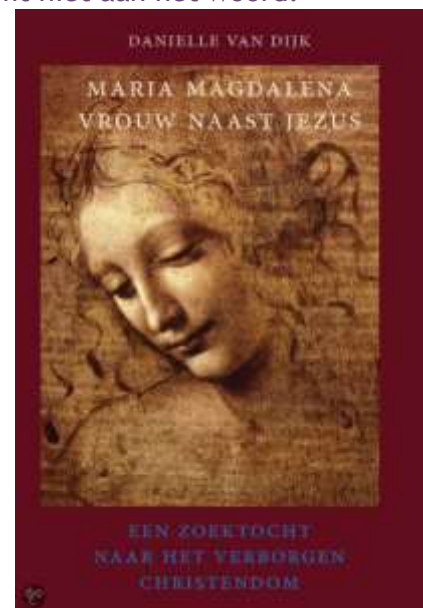
Waarvan moeten vrouwen zich bevrijden?

Wat in het eind van de zestiger jaren is ontstaan in de maatschappij, revolutionaire bevrijdingen op allerlei terrein, is niet aan de vrouw voorbijgegaan. ‘Vrouwen binnen de kerken begonnen allerlei ontdekkingen te doen; durfden eindelijk allerlei allang vermoedde waarheden te erkennen. Eerst zachtjes voor zichzelf, later ook hardop. Als vrouw sta je in je eentje, niet sterk. Binnen de kerk evenmin. Sterker nog: je komt niet aan het woord.

Je voelt, dat je nergens op terug kunt grijpen als je wilt aanvoeren, dat je als vrouw, alleen omdat je van een andere lichamelijke uitvoering bent – meer is er echt niet – niet evenveel rechten hebt als een man. Je ontdekt, dat je geen bewijsmateriaal hebt.

Door de eeuwen heen is er wel allerlei bewijs van het tegendeel geleverd en voor vrouwen werd het gapende gat aan kennis steeds meer zichtbaar...

Als je tenslotte alle kerkvaders, kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en de reeks al dan niet juist geïnterpreteerde bijbelse uitspraken terzijde hebt geduwd, en Jezus raadpleegt – -waarom is Hij steeds vergeten? – dan heb je een brok zekerheid in handen, waarmee vol moed opnieuw aan het werk gegaan kan worden. Op onderzoek naar het hoe en waarom van de scheve verhouding tussen mannen en vrouwen.



Voordat U over theologie, de kerk, christen-zijn vanuit feministisch perspectief – vrouwelijk gezichtspunt – gaat praten, moet ik u waarschuwen voor een Babylonische spraakverwarring over emancipatie en feminisme.

Emancipatie

Emancipatie is de ontvoogding van machten, die bewegingsvrijheid inperken. Een streven naar alle mogelijkheden voor vrouwen en mannen om zich gelijk te ontwikkelen. Kortom: dat je in je levensvrijheid niet wordt beperkt op grond van je sexe.

Feminisme

Feminisme is een veronderstelde kritische houding bij vrouwen, zodat zij zich gaan afvragen: moet en wil ik wel als geëmancipeerde vrouw, me zomaar inschakelen in de bestaande structuren en patronen; wil ik wel de gangbare waarden en normen accepteren, die me worden opgelegd, of die minstens de voorwaarden zijn om mee te mogen doen; moet ik overheersing van de technologie accepteren ten koste van de mens en de natuur; moet ik meedoen aan concurrentie en competitie en tenslotte: moet ik genoeg nemen met een kerk die hiërarchisch en mannelijk is in haar structuren en die vaak autoritair overkomt? Feminisme is dus een kritiek op de heersende patronen, dus ook in de theologie.

Miskening

Vanuit de feministische theologie is men in deze tijd bezig de scheve verhoudingen tussen mannen en vrouwen in de kerk recht te trekken.

Het gaat om het bezig-zijn van de vrouw binnen het hele kerkelijk bedrijf als *voelend*, *ervarend* en *denkend* wezen. Deze eigenschappen van de vrouw zijn in de verkondiging, de liturgieën en op bestuurlijk terrein steeds miskend. Ook in de kerk moe(s)t nuchter en verstandelijk worden gepreikt en gehandeld.

Toch blijkt uit het scheppingsverhaal dat God de mens schiep: man én vrouw. De mens is geen mens als niet beiden gelijk tot hun recht komen. En de mens is naar Gods beeld geschapen. Ook God heeft een vrouwelijke kant!

Het gaat hier om niet minder dan de verhouding tussen God en mens en om de menselijke verhouding onderling.

De huidige theologie is sinds eeuwen dezelfde gebleven. Ze gaat uit van mannelijke normen en waarden; ze is half. Ze is ook door mannen, en door hen alleen, opgesteld.

Vrouwen zijn nooit vrij geweest zichzelf te benoemen, noch de wereld om haar heen, noch God. De oude namen zijn niet het resultaat van een dialoog. Adam alleen gaf aan alles een naam: ook aan Eva. Ook de naamgeving van God is naar het mannelijk beeld: God de Vader.

Door al deze beelden en ideeën is de vrouw in de christelijke traditie naar de marge verdreven.

Het resultaat: steeds meer vrouwen verlaten de kerk. Ze volgen het voorbeeld van de armen, de arbeiders, mensen van de laagste sociale klassen, de gevangenen en vele anderen die de bedoelingen van God binnen de kerkmuren niet (meer) herkennen.

Gesprekspunten

1. Vergelijkt U in de volgende bijbelgedeelten eens het optreden van mannen en vrouwen.
Exodus 1: 8-22 (de Egyptische vroedvrouwen) en Exodus 3 en 4 (de roeping van Mozes en met name 4:1-17);
Lucas 23:35 en 24:12
Reageren vrouwen anders op Gods handelen dan mannen?
2. Voelt U zich als vrouw ‘aangesproken’ in de zondagse eredienst?
Vindt U dat vrouwen in de preek voldoende uit de verf komen of wordt er door mannen te veel over mannen gepreekt?
3. Hoe voelt U zich als vrouw als een gebed als volgt begint:
Almachtige God, Vader van Abraham, Izaak en Jacob, Amos, Paulus, Petrus en alle heiligen... ?
Aangenomen dat met alle heiligen ook vrouwen worden bedoeld, zou het ook eens zo kunnen:
Machtige Heer, Vader en Moeder van Sara, Rebekka en Rachel, Deborah, Rachab en Maria van Magdala...?
Is zo’n begin van een gebed alleen maar ‘vreemd’, of vindt U dat het met evenveel recht uitgesproken kan worden?
4. Wat is er de oorzaak van dat de helft van de kerkmensen – de vrouwen – niet evenredig vertegenwoordigd zijn in allerlei kerkelijke besturen, commissies, ambten et cetera?

Wie meer over dit onderwerp wil weten, leze:

Tussen heilige en helleveeg, de vrouw in het christendom van dr. Auke Jelsma (uitg. Boekencentrum – Den-Haag).